

1013**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 12 grudnia 1997 r.

w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz opłat za czynności radców prawnych.

Na podstawie art. 16 ust. 2 i 3 oraz art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. — Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 i Nr 25, poz. 187, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 75, poz. 471 i Nr 141, poz. 943) oraz na podstawie art. 22³ ust. 2 i 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. Nr 19, poz. 145, z 1989 r. Nr 33, poz. 175, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i z 1997 r. Nr 75, poz. 471) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1**Przepisy ogólne**

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) opłaty za czynności adwokackie oraz za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiące podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, zwane dalej opłatami (wynagrodzenie adwokata),
- 2) stawki minimalne opłat, zwane dalej stawkami minimalnymi,
- 3) zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej, udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

§ 2. Stawki minimalne ustala się na podstawie stawek określonych w rozdziałach 2—4.

§ 3. 1. Opłaty stanowiące podstawę zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego nie mogą być wyższe niż czterokrotne stawki minimalne określone w rozdziałach 2—4, niezależnie od wysokości tych opłat ustalonych w umowie między adwokatem lub radcą prawnym a klientem.

2. Sąd może przyznać opłaty wyższe od wskazanych w ust. 1, jeżeli uzasadnia to rodzaj i stopień złożoności sprawy; nie mogą być one wyższe niż sześciokrotne stawki minimalne.

§ 4. 1. Przy ustalaniu w umowie opłaty bierze się pod uwagę rodzaj i stopień złożoności sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata lub radcy prawnego.

2. W wypadkach szczególnie uzasadnionych, gdy przemawia za tym sytuacja materialna lub rodzinna klienta albo rodzaj sprawy, adwokat lub radca prawny może ustalić stawkę opłaty niższą niż stawka minimalna albo zrezygnować z opłaty w całości.

§ 5. 1. Stawki minimalne ustala się od wartości przedmiotu sprawy, a w postępowaniu egzekucyjnym

— od wartości egzekwowanego roszczenia, chyba że przepisy rozporządzenia stanowią inaczej.

2. W razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość zmienioną poczynając od następnej instancji.

§ 6. Wysokość stawek minimalnych w sprawach nie określonych w rozporządzeniu ustala się przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju.

Rozdział 2**Stawki minimalne w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych**

§ 7. Stawka minimalna wynosi przy wartości przedmiotu sprawy:

- 1) do 500 zł — 50 zł,
- 2) powyżej 500 zł do 1.500 zł — 150 zł,
- 3) powyżej 1.500 zł do 5.000 zł — 500 zł,
- 4) powyżej 5.000 zł do 10.000 zł — 1.000 zł,
- 5) powyżej 10.000 zł do 50.000 zł — 2.000 zł,
- 6) powyżej 50.000 zł do 200.000 zł — 3.000 zł,
- 7) powyżej 200.000 zł — 6.000 zł.

§ 8. 1. Stawka minimalna wynosi w sprawie:

- 1) o rozwód i unieważnienie małżeństwa — 300 zł,
- 2) o stwierdzenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa — 200 zł,
- 3) o przysposobienie — 150 zł,
- 4) o pozbawienie, ograniczenie, zawieszenie lub przywrócenie władzy rodzicielskiej oraz o odebranie dziecka — 100 zł,
- 5) o ustalenie ojcostwa, zaprzeczenie ojcostwa, unieważnienie uznania dziecka oraz o rozwiązanie przysposobienia — 200 zł,
- 6) o ubezwłasnowolnienie — 200 zł,
- 7) o uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu oraz o rozstrzygnięcie co do aktów stanu cywilnego — 150 zł,
- 8) o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach rodziny lub co do zarządu majątkiem wspólnym — 200 zł,
- 9) o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami — 300 zł,
- 10) o podział majątku wspólnego między małżonkami — stawkę obliczoną na podstawie § 7 od wartości udziału, a w wypadku zgodnego wniosku małżonków — 50% tej stawki,

11) o alimenty, o nakazanie wypłacenia wynagrodzenia za pracę do rąk drugiego małżonka — 50 zł, z zastrzeżeniem ust. 4.

2. Stawki określone w ust. 1 pkt 1 obejmują również wynagrodzenie od roszczeń majątkowych dochodzonych łącznie, z wyjątkiem roszczeń przewidzianych w art. 58 § 2 i 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, od których pobiera się także wynagrodzenie określone w ust. 1.

3. Stawki określone w ust. 1 pkt 5 obejmują w sprawach o ustalenie ojcostwa również roszczenia majątkowe strony powodowej.

4. Opłaty, o których mowa w ust. 1 pkt 11, ustala się od wartości przedmiotu sprawy, jeżeli obowiązek zwrotu kosztów obciąża osobę zobowiązaną do alimentów lub małżonka, którego wynagrodzenie za pracę ma być wypłacone do rąk drugiego współmałżonka.

§ 9. Stawka minimalna wynosi za prowadzenie sprawy z zakresu własności, innych praw rzeczowych i prawa o księgach wieczystych w sprawie:

- 1) o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości — 50% stawki obliczonej na podstawie § 7,
- 2) o rozgraniczenie — 300 zł,
- 3) dotyczącej służebności — 200 zł,
- 4) o naruszenie posiadania — 130 zł,
- 5) o wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru dokumentów albo o wykreślenie hipoteki — 100 zł,
- 6) o zniesienie współwłasności — stawkę obliczoną na podstawie § 7 od wartości udziału współwłaściciela zastępowanego przez adwokata lub radcę prawnego, a w wypadku zgodnego wniosku uczestników — 50% tej stawki,
- 7) związanej z korzystaniem z rzeczy wspólnej lub z zarządzeniem rzeczą wspólną — 200 zł,
- 8) o usunięcie niezgodności między treścią wpisu w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym — 50% stawki obliczonej na podstawie § 7 od wartości prawa dotkniętego niezgodnością.

§ 10. Stawka minimalna wynosi za prowadzenie sprawy z zakresu prawa spadkowego w sprawie:

- 1) o zabezpieczenie spadku, dokonanie spisu inwentarza, odrzucenie spadku, ogłoszenie testamentu i nakazanie jego złożenia, zarządu spadku nieobjętego i wyjawienie przedmiotów spadkowych — 50 zł,
- 2) o stwierdzenie nabycia spadku — 50 zł, a jeżeli przedmiotem postępowania jest również ważność testamentu — 300 zł,
- 3) o dział spadku — stawkę obliczoną na podstawie § 7 od wartości udziału spadkowego uczestnika zastępowanego przez adwokata lub radcę prawnego, a w razie działu na zgodny wniosek uczestników postępowania — 50% tej stawki.

§ 11. Stawka minimalna wynosi w sprawie:

- 1) o opróżnienie lokalu mieszkalnego — 100 zł,
- 2) o wydanie nieruchomości — 300 zł,
- 3) o opróżnienie lokalu użytkowego — stawkę obliczoną na podstawie § 7 od wartości sześciomiesięcznego czynszu.

§ 12. 1. Stawka minimalna wynosi w sprawie:

- 1) o uchylenie uchwały organu spółdzielni — 150 zł,
- 2) o ochronę dóbr osobistych i ochronę praw autorskich oraz dotyczących wynalazczości — 300 zł,
- 3) z zakresu postępowania nieprocesowego w sprawie nie wymienionej odrębnie — 100 zł,
- 4) o uchylenie wyroku sądu polubownego — 1.000 zł,
- 5) z zakresu postępowania układowego lub upadłościowego — 1.500 zł,
- 6) o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego — 200 zł,
- 7) egzekucyjnej przy egzekucji z nieruchomości — 50% stawki obliczonej na podstawie § 7, a przy egzekucji innego rodzaju — 25% tej stawki,
- 8) ze skargi na czynności komornika — 50 zł,
- 9) rejestracji spółki — 1.000 zł,
- 10) rejestracji spółdzielni — 1.500 zł,
- 11) innych rejestracji — 500 zł,
- 12) zmiany w rejestrze — 300 zł,
- 13) o zaopatrzenie tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności — 50 zł,
- 14) o zwolnienie spod zajęcia rzeczy i praw zabezpieczonych w postępowaniu karnym u osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa przeciwko mieniu — 50 zł,
- 15) o zwrot korzyści uzyskanych kosztem Skarbu Państwa — 50 zł.

2. Stawka określona w ust. 1 pkt 1 i 2 nie obejmuje opłat od roszczeń majątkowych dochodzonych łącznie.

§ 13. Jeżeli został wydany nakaz zapłaty, a nie doszło do rozprawy, stawka minimalna, o której mowa w § 7, ulega obniżeniu w postępowaniu nakazowym o 50%, a w postępowaniu upominawczym o 70%.

§ 14. 1. Stawka minimalna wynosi w sprawach z zakresu prawa pracy:

- 1) o nawiązanie umowy o pracę, o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, o przywrócenie do pracy lub o ustalenie sposobu ustania stosunku pracy — 50 zł,
- 2) o wynagrodzenie za pracę lub odszkodowanie inne niż wymienione w pkt 4 — 75% stawki obliczonej na podstawie § 7 od wartości wynagrodzenia lub odszkodowania będącego przedmiotem sprawy,
- 3) o inne roszczenia niemajątkowe — 50 zł,
- 4) o ustalenie wypadku przy pracy, jeżeli nie jest połączone z dochodzeniem odszkodowania lub renty — 100 zł,

5) o świadczenie odszkodowawcze należne z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej — 50% stawki obliczonej na podstawie § 7 od wartości odszkodowania będącego przedmiotem sprawy.

2. Stawka minimalna wynosi 50 zł w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego.

§ 15. 1. Stawka za prowadzenie sprawy w postępowaniu apelacyjnym wynosi:

- 1) przed sądem wojewódzkim — 50% stawki minimalnej, a jeżeli w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam adwokat lub radca prawny — 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 50 zł,
- 2) przed sądem apelacyjnym — 75% stawki minimalnej, a jeżeli w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam adwokat lub radca prawny — 100% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 100 zł.

2. Stawka za prowadzenie sprawy w postępowaniu zażaleniowym wynosi:

- 1) przed sądem wojewódzkim — 25% stawki minimalnej, a jeżeli w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam adwokat lub radca prawny — 50% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 50 zł,
- 2) przed sądem apelacyjnym lub przed Sądem Najwyższym — 50% stawki minimalnej, a jeżeli w poprzedniej instancji sprawy nie prowadził ten sam adwokat lub radca prawny — 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 100 zł.

3. Stawka za prowadzenie sprawy z zakresu prawa pracy przed sądem apelacyjnym wynosi 100% odpowiedniej stawki wymienionej w § 14.

4. Stawka w postępowaniu kasacyjnym wynosi:

- 1) za sporządzenie i wniesienie kasacji oraz udział w rozprawie przed Sądem Najwyższym — 75% stawki minimalnej, a jeżeli w drugiej instancji nie prowadził sprawy ten sam adwokat lub radca prawny — 100% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 100 zł,
- 2) za sporządzenie i wniesienie kasacji — 50% stawki minimalnej, a jeżeli nie prowadził sprawy w drugiej instancji ten sam adwokat lub radca prawny — 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 100 zł,
- 3) za udział w rozprawie przed Sądem Najwyższym — 50% stawki minimalnej, a jeżeli nie prowadził sprawy w drugiej instancji ten sam adwokat lub radca prawny, nie sporządził i nie wniósł kasacji — 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 100 zł.

5. Stawka minimalna w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wynosi:

- 1) za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz za stawiennictwo na rozprawie — 200 zł,

2) za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej — 100 zł.

Rozdział 3

Stawki minimalne w sprawach karnych

§ 16. 1. Stawka minimalna wynosi:

- 1) w sprawie objętej dochodzeniem — 150 zł,
- 2) w sprawie objętej śledztwem — 250 zł.

2. Stawka minimalna za obronę wynosi:

- 1) przed sądem rejonowym w postępowaniu szczególnym — 300 zł,
- 2) przed sądem rejonowym w postępowaniu zwyczajnym lub przed wojskowym sądem garnizonowym — 350 zł,
- 3) przed sądem wojewódzkim jako drugą instancją lub przed wojskowym sądem okręgowym jako drugą instancją — 350 zł,
- 4) przed sądem wojewódzkim jako pierwszą instancją lub przed wojskowym sądem okręgowym jako pierwszą instancją oraz przed sądem apelacyjnym — 500 zł,
- 5) przed Sądem Najwyższym — 500 zł.

3. Stawka minimalna wynosi za sporządzenie i wniesienie kasacji:

- 1) w sprawie, w której w pierwszej instancji orzeczenie wydał sąd rejonowy lub wojskowy sąd garnizonowy — 300 zł,
- 2) w sprawie, w której w pierwszej instancji orzeczenie wydał sąd wojewódzki lub wojskowy sąd okręgowy — 500 zł.

4. Stawka minimalna wynosi za czynności w sprawie o wznowienie postępowania oraz w sprawie o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego — 300 zł.

5. Stawka minimalna wynosi za obronę w sprawie o wydanie wyroku łącznego — 100 zł.

6. Stawka minimalna wynosi za prowadzenie sprawy o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, aresztowanie lub zatrzymanie, w tym sprawy wynikającej z przepisów o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego — 100 zł. Przepisu § 7 nie stosuje się.

7. Przepisy ust. 1—5 stosuje się odpowiednio do opłat za czynności w postępowaniu karnym pełnomocnika powoda cywilnego, pełnomocnika pokrzywdzonego, pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego lub oskarżyciela prywatnego.

§ 17. Stawka minimalna wynosi za obronę przed sądem w postępowaniu wykonawczym:

- 1) w sprawie o odroczenie lub przerwę w wykonywaniu kary — 150 zł,
- 2) w sprawie o wykonanie warunkowo zawieszonej kary — 150 zł,

- 3) w sprawie o warunkowe przedterminowe zwolnienie lub odwołanie takiego zwolnienia — 100 zł,
- 4) za czynności związane z wykonywaniem kary ograniczenia wolności oraz wykonywaniem środków zabezpieczających — 100 zł,
- 5) za prowadzenie sprawy o zatarcie skazania — 100 zł,
- 6) za prowadzenie sprawy o utaskawienie — 200 zł,
- 7) za pozostałe czynności w postępowaniu wykonawczym — 200 zł.

§ 18. W sprawach, w których rozprawa trwa dłużej niż jeden dzień, stawka minimalna ulega podwyższeniu za każdy następny dzień o 20%.

§ 19. Za obronę kilku osób lub reprezentowanie kilku osób pobiera się opłatę od każdej z tych osób.

Rozdział 4

Stawki minimalne w sprawach przed Naczelnym Sądem Administracyjnym

§ 20. Stawka minimalna wynosi:

- 1) w sprawie dotyczącej należności pieniężnych albo praw majątkowych, której wartość została określona przez organ administracji państwowej lub jest oczywista — stawkę obliczoną na podstawie § 7, a w innej sprawie — 200 zł.
- 2) w sprawie o przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym — 300 zł.

Rozdział 5

Koszty nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z urzędu, ponoszone przez Skarb Państwa

§ 21. Koszty nie opłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa, z zastrzeżeniem § 25, obejmują:

- 1) opłatę w wysokości nie wyższej niż dwukrotna stawka minimalna określona w rozdziałach 2—4 oraz
- 2) niezbędne, udokumentowane wydatki adwokata lub radcy prawnego.

§ 22. Wniosek o przyznanie kosztów nie opłaconej pomocy prawnej powinien zawierać oświadczenie, że opłaty nie zostały zapłacone w całości lub w części.

§ 23. W sprawie cywilnej, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z urzędu, koszty, o których mowa w § 21, sąd przyznaje po wykazaniu bezskuteczności ich egzekucji.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 24. 1. W sprawach będących w toku przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się aż do zakończenia sprawy w danej instancji przepisy dotychczasowe.

2. W sprawach, w których wniosek o zaopatrzenie tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności wpłynął przed wejściem w życie rozporządzenia, stosuje się przepisy dotychczasowe.

§ 25. Do dnia 31 grudnia 1998 r. koszty nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z urzędu, ponoszone przez Skarb Państwa, wynoszą 40% stawki minimalnej.

§ 26. Tracą moc:

- 1) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości (Dz. U. Nr 48, poz. 220, z 1994 r. Nr 119, poz. 578 i z 1995 r. Nr 153, poz. 786),
- 2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 sierpnia 1983 r. w sprawie zasad ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 51, poz. 230).

§ 27. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Sprawiedliwości: *H. Suchocka*

1014

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 25 listopada 1997 r.

w sprawie rodzajów i wzorów dokumentów osobistych strażaków Państwowej Straży Pożarnej, organów właściwych do ich wydawania oraz szczegółowych zasad dokonywania wpisów w tych dokumentach.

Na podstawie art. 37 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400, z 1992 r. Nr 21, poz. 86 i Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 34,

poz. 163, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 152, poz. 723 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 88, poz. 554 i Nr 106, poz. 680) zarządza się, co następuje: